

Valstybinio audito ataskaitos santrauka

KAIP VALDOMAS ATSTOVAVIMAS
LIETUVOS RESPUBLIKAI
TARPTAUTINĖSE ORGANIZACIJOSE?

2013 m. liepos 18 d. Nr. VA-P-40-7-9

Su valstybinio audito ataskaita galima susipažinti
Valstybės kontrolės interneto puslapyje
adresu www.vkontrole.lt

SANTRAUKA

Lietuva, dalyvaudama įvairių tarptautinių organizacijų veikloje, prisideda prie taikos palaikymo pasaulyje ir regione, saugumo ir stabilumo didinimo, žmogaus teisių ir demokratijos stiprinimo, globalių ir regioninių problemų sprendimo, skurdo ir neraštingumo mažinimo, darnaus vystymo visame pasaulyje ir regione, aplinkos apsaugos, dialogo tarp civilizacijų plėtros ir kitų globalių problemų sprendimo. Daugelis tarptautinių organizacijų padeda spręsti ir šalies vidaus problemas, nes tai – globalaus pobūdžio problemos (korupcija, prekyba žmonėmis, organizuotas nusikalstamumas, narkomanija ir kt.).

Vienų tarptautinių organizacijų narė yra Lietuvos Respublika, kitų – valstybės įstaigos¹. Valstybės įstaigų narystė tarptautinėse organizacijose nesukelia teisiškai privalomų įpareigojimų Vyriausybei ir kitoms valstybės įstaigoms². Jų narystė tarptautinėse organizacijose padeda įgyvendinti valstybės įstaigoms keliamus uždavinius. Tarptautinių įsipareigojimų, kylančių iš Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose, vykdymą turi užtikrinti Vyriausybė. Formuoti valstybės politiką, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą atstovavimo Lietuvos Respublikai užsienyje, tarptautinių santykių (tarptautinių sutartinių santykių) ir kitose užsienio politikos srityse pavesta Užsienio reikalų ministerijai³. Kokių tarptautinių organizacijų narė yra Lietuvos Respublika tikslios informacijos neturi nei Vyriausybė, nei Užsienio reikalų ministerija.

Lietuvos Respublikos atstovavimas Europos Sąjungoje (ES), skirtingai negu kitose tarptautinėse organizacijose, yra detalai reglamentuotas. Lietuvos narystės Europos Sąjungoje informacinė sistema LINESIS sudaro prielaidas valdyti informaciją. Sudaryta Vyriausybės Europos Sąjungos komisija svarsto svarbiausius dalyvavimo ES klausimus. Ataskaitos apie dalyvavimą ES renginiuose skelbiamos LINESIS.

Lietuvos Respublikai tarptautinėse organizacijose atstovauja įvairios valstybės įstaigos (dažniausiai ministerijos). Audito metu vertinome, kaip valstybės mastu valdomas atstovavimas tarptautinėse organizacijose, kurių narė yra Lietuvos Respublika (*išskyrus ES*), atsakydami į klausimus:

- Kaip priimami sprendimai dėl Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose?
- Kokią informaciją apie Lietuvos Respublikos narystę tarptautinėse organizacijose valdo Užsienio reikalų ministerija?
- Kaip organizuojamas Lietuvos Respublikos finansinių įsipareigojimų tarptautinėms organizacijoms vykdymas?
- Kaip priimami sprendimai dėl dalyvavimo tarptautinių organizacijų komitetų veikloje?
- Ar valstybės įstaigų ir jų atstovų atsiskaitymas sudaro prielaidas vertinti Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose tikslingumą?

¹ Valstybės įstaiga – viešasis juridinis asmuo, kuris veikia kaip biudžetinė įstaiga, išlaikoma iš valstybės biudžeto asignavimų, taip pat iš Valstybinio socialinio draudimo fondo, Privalomojo sveikatos draudimo fondo ir kitų valstybės pinigų fondų lėšų, ir kuris atlieka teisės aktais jam pavestas valstybės funkcijas.

² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-01 nutarimu Nr. 1179 patvirtintos Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių rengimo ir sudarymo taisyklės (2012-07-18 Nr. 924 redakcija), 13 p.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-09-25 nutarimu Nr. 1155 (2008-04-09 Nr. 375 redakcija) patvirtinti Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijos nuostatai, 5 p. (2010-10-13 Nr. 1497 redakcija); Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010-03-24 nutarimas Nr. 330 „Dėl ministrams pavedamų valdymo sričių“, 1.12 p. (2010-07-21 nutarimo Nr. 1114 redakcija).

Auditą atlikome Užsienio reikalų ministerijoje. Papildomais audito subjektais pasirinkome Aplinkos, Ūkio, Susisiekimo ministerijas ir jų valdymo sričiai priskirtas valstybės įstaigas. Atrankos kriterijus – atstovauja daugiausia tarptautinių organizacijų ir sumoka daugiausia narystės mokesčių.

Informaciją rinkome iš ministerijų ir Ministro Pirmininko tarnybos (nuo 2013-05-01 – Vyriausybės kanceliarija⁴). Audituojamas laikotarpis – 2010–2012 metai. Vertindami, kaip priimami sprendimai dėl Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose, analizavome 2002–2013 metų duomenis.

Įvertinę audito metu surinktus įrodymus, nustatėme, kad valstybės mastu nepakankamai valdomas atstovavimas Lietuvos Respublikai tarptautinėse organizacijose, ir pateikiame valstybinio audito išvadas ir rekomendacijas.

IŠVADOS

1. Užsienio reikalų ministerijai pavesta formuoti valstybės politiką atstovavimo Lietuvos Respublikai užsienyje, tarptautinių santykių (tarptautinių sutartinių santykių) ir kitose užsienio politikos srityse, organizuoti, koordinuoti ir kontroliuoti jos įgyvendinimą. Lietuvos Respublikai tarptautinėse organizacijose atstovauja įvairių valstybės įstaigų atstovai. Atstovavimo koordinavimą valstybės mastu apsunkina tai, kad:
 - 1.1. Užsienio reikalų ministerija neturi tikslios ir išsamios informacijos, kokių tarptautinių organizacijų narė yra Lietuvos Respublika, koks yra narystės jose tikslingumas ir kokia finansinių įsipareigojimų vykdymo tarptautinėms organizacijoms būklė (2 ir 5 skyriai);
 - 1.2. ne visada tinkamai nustatomi Lietuvos Respublikai prioritetiniai tarptautinių organizacijų komitetai, nes jų pripažinimo prioritetiniais sąlygos yra suformuluotos pernelyg abstrakčiai ir nepakankamai įvertinamas dalyvavimo komitetuose, kuriuos siūloma pripažinti prioritetiniais Lietuvos Respublikai, tikslingumas (4 skyrius);
 - 1.3. valstybės įstaigos, priimdamos sprendimus nedalyvauti Lietuvos Respublikai prioritetiniuose tarptautinių organizacijų komitetų renginiuose, šių sprendimų priėmimo nederina nei su Užsienio reikalų ministerija, nei su Ministro Pirmininko tarnyba (Vyriausybės kanceliarija) ir apie priimtus sprendimus jų neinformuoja. Aplinkos, Ūkio, Susisiekimo ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų valstybės įstaigų atstovai 2010–2012 m. nedalyvavo beveik pusėje (55 iš 121) renginių, kurie Ministro Pirmininko buvo patvirtinti kaip prioritetiniai Lietuvos Respublikai, ir apie tai neinformavo Užsienio reikalų ministerijos ir Ministro Pirmininko tarnybos (4 skyrius).
2. Sprendimams, susijusiems su Lietuvos Respublikos naryste tarptautinėse organizacijose, priimti reikalinga informacija, ar tikslai (uždaviniai), dėl kurių Lietuvos Respublika įstojo į tarptautines organizacijas, yra vis dar aktualūs, ar efektyviai išnaudojamos narystės suteikiamos galimybės. Kas, koku periodiškumu ir kaip valstybės mastu turėtų vertinti narystės tarptautinėse organizacijose tikslingumą nereglamentuota, o valstybės įstaigų atsiskaitymas už atstovavimą tarptautinėse organizacijose nėra orientuotas į informacijos,

⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2013-03-27 nutarimas Nr. 254 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės kanceliarijos nuostatų patvirtinimo“, 2 p.

būtinoms Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose tikslingumui vertinti, suteikimą:

- 2.1. valstybės įstaigų metinėse veiklos ataskaitose nėra išsamios informacijos apie atstovavimo tarptautinėse organizacijose, kurių narė yra Lietuvos Respublika, rezultatus (5 skyrius);
- 2.2. valstybės įstaigų atstovai, dalyvavę tarptautinių organizacijų, kurių narė yra Lietuvos Respublika, komitetų renginiuose, ne visada parengia ir pateikia Užsienio reikalų ministerijai ataskaitas, kaip numato Vyriausybės patvirtintas Lietuvos Respublikos valstybės institucijų ir įstaigų atstovų veiklos Jungtinių Tautų Organizacijos ir jos specializuotųjų agentūrų sesijose, komitetuose, komisijose, darbo grupėse, kitų tarptautinių organizacijų komitetuose, komisijose, darbo grupėse tvarkos aprašas. Aplinkos, Ūkio, Susisiekimo ministerijų ir jų valdymo sričiai priskirtų valstybės įstaigų atstovai 2011–2012 m. neparengė 11 proc. ataskaitų, o iš parengtų – 68 proc. jų nepateikė Užsienio reikalų ministerijai (5 skyrius).
3. Pagal ministerijų pateiktą informaciją 2012 m. tarptautinėms organizacijoms, kurių narė yra Lietuvos Respublika, buvo sumokėta 47,4 mln. Lt Lietuvos Respublikos narystės mokesčių (iš jų 1 mln. Lt sumokėta avansu, nors mokėjimas avansu tarptautiniuose susitarimuose nebuvo numatytas) ir 5,9 mln. Lt savanoriškų įnašų. Lietuvos Respublika 2012 metų pabaigoje tarptautinėms organizacijoms turėjo 6,8 mln. Lt skolą. Decentralizavus Lietuvos Respublikos narystės mokesčių tarptautinėms organizacijoms mokėjimą 2006 m., jis tapo nekoordinuojamas valstybės mastu, todėl neužtikrinama, kad būtų įvykdyti įsipareigojimai svarbiausioms tarptautinėms organizacijoms ir efektyviai panaudojamos valstybės biudžeto lėšos, skirtos Lietuvos Respublikos narystės mokesčiams ir savanoriškiems įnašams tarptautinėms organizacijoms sumokėti (3 skyrius).

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

1. Siekiant, kad valstybės mastu būtų valdoma tiksli informacija, reikalinga sprendimams, susijusiems su Lietuvos Respublikos naryste tarptautinėse organizacijose, priimti:
 - 1.1. paskirti informacijos valdytoją ir reglamentuoti, kokia informacija ir apie kokias tarptautines organizacijas bus kaupiama, informacijos teikimą jos valdytojui, kaupimo būdus (1.1 išvada);
 - 1.2. organizuoti Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose tikslingumo valstybės mastu vertinimą (2 išvada);
 - 1.3. priimti sprendimus, kad valstybės įstaigų, atstovaujančių Lietuvai Respublikai tarptautinėse organizacijose, atsiskaitymas būtų orientuotas į informacijos, reikalingos Lietuvos Respublikos narystės tarptautinėse organizacijose tikslingumui vertinti, suteikimą (2 išvada).
2. Siekiant, kad valstybės mastu būtų koordinuojamas Lietuvos Respublikos atstovų dalyvavimas tarptautinių organizacijų veikloje ir Lietuvos Respublikos finansinių įsipareigojimų tarptautinėms organizacijoms vykdymas:

- 2.1. patikslinti tarptautinių organizacijų komitetų pripažinimo prioritetiniais Lietuvos Respublikai sąlygas, suformuluojant jas konkrečiau ir atsižvelgiant į Valstybės pažangos strategijoje „Lietuvos pažangos strategija „Lietuva 2030“ nustatytą valstybės viziją ir raidos prioritetus bei jų įgyvendinimo kryptis iki 2030 metų (1.2 išvada);
- 2.2. įpareigoti valstybės įstaigas, teikiant siūlymus Užsienio reikalų ministerijai dėl tarptautinių organizacijų komitetų pripažinimo prioritetiniais Lietuvos Respublikai, pagrįsti dalyvavimo juose tikslumą ir nustatyti pateiktų siūlymų vertinimo tvarką (1.2 išvada);
- 2.3. nustatyti, kaip turėtų būti priimami sprendimai nedalyvauti prioritetinių komitetų renginiuose (1.3 išvada);
- 2.4. numatyti priemones, kurios užtikrintų, kad būtų tinkamai vykdomi Lietuvos Respublikos finansiniai įsipareigojimai tarptautinėms organizacijoms ir efektyviai panaudojamos valstybės biudžeto lėšos, skirtos Lietuvos Respublikos narystės mokesčiams ir savanoriškiems įnašams tarptautinėms organizacijoms sumokėti (3 išvada).